

УДК 911.3:502.51(282)(477.44)](045)

DOI: 10.31652/2786-5665-2025-7-75-85

Омельченко В. С.

викладач кафедри біології та здоров'я людини

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

berchak120388@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5933-1985>

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОЛИННИХ ЛАНДШАФТІВ МАЛИХ РІЧОК СЕРЕДНЬОГО ПОБУЖЖЯ

Анотація. Досліджено наявний рекреаційний потенціал ландшафтів долин малих річок для його подальшого раціонального використання. Обґрунтовано власне бачення змісту термінів «рекреаційний потенціал» та «рекреаційний ландшафт». Вивчено значення та розкрито можливості долинних ландшафтів малих річок Середнього Побужжя для рекреації. Закартографовано ділянки долин малих річок Середнього Побужжя, які активно використовуються з рекреаційною метою. Встановлено основні види діяльності людей, що реалізується в межах долин річок Кам'янки, Синиці та Недотеки з метою оздоровлення, відпочинку й туризму. З'ясовано значення територій природно-заповідного фонду, що розташовані в межах долинних ландшафтів малих річок Середнього Побужжя для задоволення потреб людей у відпочинку та оздоровленні.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, рекреаційний ландшафт, рекреація, долинні ландшафти, малі річки, Середнє Побужжя.

Omelchenko Viktoria. RECREATIONAL POTENTIAL OF VALLEY LANDSCAPES OF SMALL RIVERS OF THE MIDDLE BUG REGION

Abstract. The existing recreational potential of the landscapes of small river valleys for its further rational use is investigated. The author's own vision of the content of the terms «recreational potential» and «recreational landscape» is substantiated. The significance and possibilities of the valley landscapes of small rivers of the Middle Bug region for recreation are studied. The sections of the valleys of the small rivers of the Middle Bug region, which are actively used for recreational purposes, are mapped. The main types of people's activities carried out within the valleys of the Kamianka, Synytsia, and Nedoteka rivers for the purpose of health improvement, recreation, and tourism are identified. The significance of the territories of the nature reserve fund located within the valley landscapes of small rivers of the Middle Bug region for meeting the needs of people in

Recreational activity in the valleys of small rivers of the studied area is typical for the plain part of Ukraine and is carried out everywhere. The main types of recreation within the riverbeds and anthropogenic reservoirs are swimming, fishing, waterfowl hunting, river trips and the organization of water sports, including kayaking or canoeing, which provides an opportunity to explore the valley landscapes of small rivers and enjoy nature. Recreationalists use the floodplains of small rivers as beaches, recreation areas with tents, and picnics with family or friends; they gather berries and medicinal plants in the floodplain meadows, and use the floodplain forests for hiking and cycling and recreation. The recreational development of floodplain terraces and slopes of small rivers includes sanatorium and resort recreation, hunting for wild animals, picking berries, mushrooms, medicinal plants, and organizing picnics.

Keywords: recreational potential, recreational landscape, recreation, valley landscapes, small rivers, Middle Bug region.

Актуальність дослідження. У американських ландшафтознавчих дослідженнях можна зустріти термін «пейзажна річка», що розкриває естетичну цінність і привабливість долинно-річкового ландшафту від витoku до гирла та окреслює значення природних ресурсів для задоволення рекреаційних потреб людини. Нині відчуття спорідненості людини з природою є одним із чинників покращення її фізичного, психологічного та ментального здоров'я. Доступність долинних ландшафтів малих річок робить їх важливими об'єктами рекреації та туризму, що забезпечують відновлення життєвої енергії, задоволення інтересів та потреб людини у відпочинку, оздоровленні, пізнанні. Вважається, що ландшафт, до якого людина звикла з дитинства у повній мірі задовольняє її естетичні та рекреаційні потреби. Тому розкриття рекреаційного потенціалу ландшафтів долин малих річок є актуальним.

Аналіз попередніх досліджень. Думки науковців щодо вивчення рекреаційного потенціалу природних ресурсів, зокрема й долинних ландшафтів, досить різноманітні. Однак більшість сходяться до твердження, що рекреаційний потенціал є сукупністю таких характеристик природного середовища, які позитивно впливають на людину та реалізують її потребу у відновленні фізичного і соціально-психологічного стану.

Будзович Г. В. визначає рекреаційний потенціал як сукупність можливостей природних ресурсів, історико-культурних комплексів та об'єктів і соціально-економічних показників на певній території створювати умови для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності з дотриманням режиму охорони природи (Будзович, 2012).

На думку Петліна В. М. рекреаційний потенціал (ресурс) окрім сукупності природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов організації рекреаційної

діяльності на певній території є обмеженим запасом рекреаційних ресурсів, що доступні для використання людиною. При цьому рекреаційні ресурси включають об'єкти і явища природного і антропогенного походження, що використовуються для оздоровлення, відпочинку і туризму (Петлін, 2012).

Любіцева О. О. вважає, рекреаційно-туристичний потенціал сукупною продуктивністю розвіданих природних ресурсів та культурних цінностей території, які можуть бути мобілізовані, використані з рекреаційною метою: для лікування, відпочинку, туризму (Любіцева & Бабарицька, 2008).

Під туристично-рекреаційним потенціалом Огієнко А. В. та Огієнко М. М. розуміють унікальну комбінацію природної, соціальної, інтелектуальної, культурної і духовної складових розвитку регіону, що дають змогу ефективно здійснювати рекреаційну та туристичну діяльність (Огієнко & Огієнко, 2020).

Давиденком І. В. рекреаційно-туристичний потенціал визначається як потенціал усіх ресурсів, що не тільки задовольняють біологічні (психофізіологічні) і соціальні (духовно-інтелектуальні) потреби людей, а й становлять ресурсний потенціал відповідної економічної діяльності регіону (Давиденко, 2006).

Мета дослідження – розглянути долинні ландшафти малих річок Середнього Побужжя з позиції можливості використання їх для рекреації; розкрити зміст понять «рекреаційний потенціал» та «рекреаційний ландшафт».

Методи дослідження. Дослідження базувалося на основі системного та ландшафтознавчого підходів, використання яких передбачало комплексне вивчення долинних ландшафтів як сукупності взаємопов'язаних структурних компонентів – річища, заплави, надзаплавних терас, схилів, плакорів. Для оцінки сучасного ста-

ну ландшафтних комплексів і їх рекреаційного потенціалу використано історичний та геоecологічний принципи. Для виявлення рекреаційної привабливості долинних ландшафтів застосовувалися експедиційні та літературно-картографічні методи дослідження.

Результати дослідження. Ландшафти річкових долин поряд із узбережжями морів та озер, гірськими, скелястими та горбистими місцевостями, лісистими ділянками є місцями концентрації природної краси. Саме краса природи існує незалежно від людини і здатна викликати в неї безкорисну любов, почуття радості, спокою і свободи, заспокоювати нервову систему людини, тобто має рекреаційні властивості.

Погоджуючись із думкою В. І. Гетьмана (*Гетьман, 2002*) вважаємо, що особливу соціально-економічну функцію – відтворення та відновлення життєвої енергії людини втраченої в процесі життєдіяльності виконує рекреаційний ландшафт. Він є, на наш погляд, самобутнім натуральним або антропогенним комплексом, який виокремлюється з-поміж інших своїм природним різноманіттям, мікрокліматом, історичними умовами розвитку, наявністю корисних для здоров'я і відпочинку людини властивостей та забезпечує покращення емоційного стану, задоволення естетичних потреб і відновлення життєвої енергії людини.

Рекреаційний потенціал розуміємо як здатність певного виду натуральних, антропогенних, культурних ландшафтних комплексів забезпечити відновлення життєвих сил людини, втрачених у процесі життєдіяльності та задовольнити її потреби в оздоровленні та відпочинку.

Долини малих річок Середнього Побужжя мають значний рекреаційний потенціал, адже характеризуються пейзажним і флористичним різноманіттям, комфортни-

ми орографічними й кліматичними умовами, багатством природних ресурсів. Також вирізняються сприятливими можливостями для здійснення комплексної рекреації та задоволення потреб людей у відпочинку, оздоровленні, зміні оточуючого середовища, отриманні позитивних емоцій, уповільнення ритму життя. У зв'язку з тим, що рекреаційним ландшафтом може бути будь-який натуральний або антропогенний ландшафт, функціонування якого наближене до культурного, рекреаційному освоєнню піддаються усі структурні елементи річкових долин.

Рекреаційна діяльність у долинах малих річок досліджуваної території є типовою для рівнинної частини України і здійснюється повсюдно. Основними видами рекреації в межах річищ і антропогенних водойм є купання, риболовля, полювання на водоплавних птахів, прогулянки на річковому транспорті та організація водних видів спорту, зокрема веслування на байдарках або каное. Це дає можливість досліджувати долинні ландшафти малих річок та насолоджуватися природою. Заплави малих річок рекреанти використовують як пляжі, зони відпочинку з наметами та організації пікніків з родиною чи друзями, на заплавах луках ведеться збір ягід та лікарських рослин, а заплавні ліси використовують для пішохідних та велосипедних прогулянок і відновлення фізичних сил. Рекреаційне освоєння надзаплавних терас та схилів малих річок полягає у здійсненні санаторно-курортного відпочинку, полювання на диких звірів, збору ягід, грибів, лікарських рослин та організації пікніків.

Нині з рекреаційною метою використовуються не лише натуральні, а й антропогенні окультурені ландшафти долин малих річок. Часто у заплавах, на схилах річок облаштовують пляжі, велосипедні доріжки, місця для занять спортом, зокрема футбольні поля, волейбольні, тренажерні майданчики та майданчики для дитячих розваг під відкритим

небом. Так, у долині річки Недотеки (права притока Південного Бугу) (рис. 1) в межах

містечка Тростянець, що на Вінниччині, на заболоченій ділянці, що утворилася в резуль-

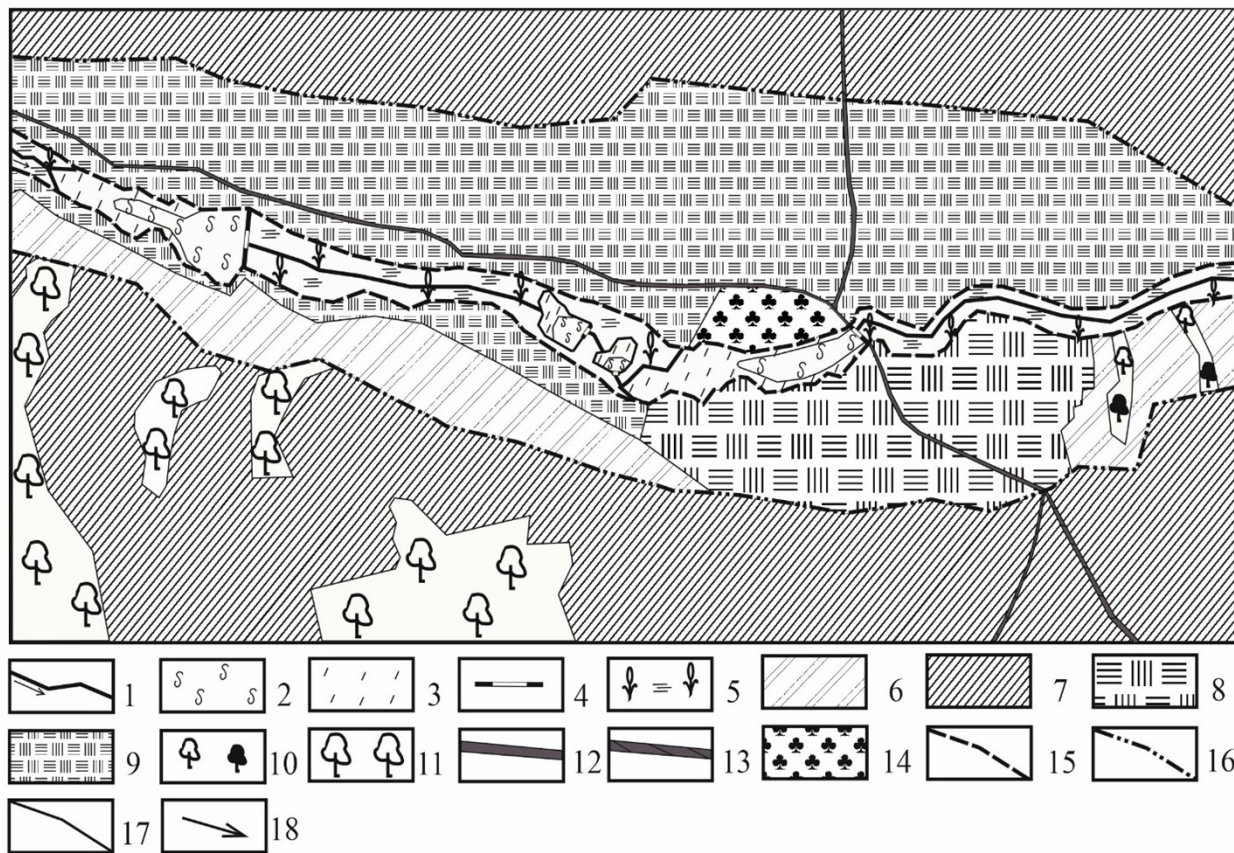

Рис. 1. Сучасна (2025 р.) ландшафтна структура долини річки Недотеки на відріжку с. Летківка – м. Тростянець

Водні натуральні ландшафти. Руслові. Урочища: 1 – річище Недотеки довжиною 42 км та шириною до 5 м.

Водні антропогенні ландшафти. Ставково-заплавні. Урочища: 2 – центральні глибоководдя ставків глибиною від 1-1,5 до 3-3,5 м із відкладами мулу до 0,5-0,8 м; 3 – прибережні відмілини ставків глибиною 0,3-0,5 м, частково зарослі водно-болотною рослинністю; 4 – водопідпірні кам'яно-земляні греблі (довжина 8 м, 6 м, 4 м, 5 м; ширина кожної 5-6 м).

Сільськогосподарські ландшафти. Лучно-пасовищні. Заплавні. Урочища: 5 – заболочені алювіальні поверхні частково зарослі рогазом звичайним на лучних ґрунтах; **Польові. Схилові.** Урочища: 6 – рівні лесові поверхні під садами та городами на сірих сильно опідзолених ґрунтах. **Плакорні.** Урочища: 7 – слабкохвилясті лесові поверхні під польовими сівозмінами на сірих лісових ґрунтах.

Селитебні ландшафти. Містечкові. Схилові. Урочища: 8 – слабкопокаті лесові поверхні під 1-5-ти поверховою забудовою на сірих лісових ґрунтах. **Плакорні. Схилові.** Урочища: 9 – слабкохвилясті лесові поверхні під малоповерховою забудовою на сірих лісових ґрунтах.

Лісові антропогенні ландшафти. Лісокультурні. Схилові. Урочища: 10 – рівні лесові поверхні засаджені дубом звичайним та кленом гостролистим на сірих сильно опідзолених ґрунтах. **Плакорні.** Урочища: 11 – слабкохвилясті лесові поверхні засаджені дубом звичайним та грабом

звичайним на сірих лісових ґрунтах.

Дорожні ландшафти. Шосейні. Асфальтово-бетонні. Урочища: 12 – невисокий (0,4-0,6 м) суглинисто-кам'яний насип дороги зарослий на схилах різнотравно-злаковою рослинністю; 13 – невисокий (до 2 м) глиняно-кам'яний насип дороги зарослий на схилах липами, тополями та кленами.

Рекреаційні ландшафти. Відпочинково-оздоровчі. Ставково-заплавні. Урочища: 14 – вирівняні лесові поверхні, зайняті парковою зоною із алеями, клумбами, пляжами, альтанками, дитячими та спортивними майданчиками для відпочинку та оздоровлення.

Межі. Типів місцевостей. Натуральних: 14 – заплавного та схилового; 15 – схилового та плакорного. **Урочищ:** 16 – антропогенних.

Інші позначення: 17 – напрям течії.

таті будівництва ставка, реалізували проєкт «Паркова зона». Збудований парк займає ставково-заплавний тип місцевості і передбачений для відпочинку місцевих жителів та туристів, що відвідують містечко. Для можливості використання території парку з рекреаційною метою збудовано алеї, висаджено клумби, розміщено альтанки, майданчик для організації свят, є ролердром, місце для паркування автомобілів, дитячі та спортивні майданчики, облаштована пляжна зона. Долина річки Недотеки стала популярним місцем для рекреантів.

Значний рекреаційний потенціал в межах долинних ландшафтів малих річок мають території природно-заповідного фонду. Їх науковці вважають важливим елементом у структурі асоціативного ланцюга сприйняття «природно-заповідний об'єкт – збережений ландшафт – краєвид (природний) – естетично привабливий зовнішній вигляд – рекреаційно-привабливий об'єкт» (Нетробчук, Чижевська, Карпюк та ін., 2023). Цей ланцюг сприяє намаганням наукової та екологічної спільнот виокремити та зберегти якомога більші території, які хоч в деякій мірі зберегли натуральні ознаки та можуть бути використані для рекреації і туризму, але за умови раціонального і дбайливого їх використання.

Рекреаційно привабливою є долина річки Кам'янки (ліва притока р. Уманки, басейн р. Південний Буг) в межах якої роз-

ташований Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України. Цей об'єкт природно-заповідного фонду є шедевром світового садово-паркового мистецтва кінця XVIII – початку XIX століть. Будівництво пейзажного ландшафтного парку розпочали у 1796 році. Для його створення річище Кам'янки перегородили гідроспорадами для утворення 4 ставків. При цьому гідросистемі парку спланували так, що завдяки перепадам висот між антропогенними водоймами працюють фонтани та водоспади. Для естетичної привабливості на території парку збудовані гроти, підземні ходи та тунель, мости, насипано острів, вимощено доріжки бруківкою, встановлено скульптури давньогрецької та римської міфології, висаджено адвентивні види флори.

Нині Софіївка, а відповідно і долина річки Кам'янки (рис. 2), активно використовуються з рекреаційною метою. Щорічно парк відвідують близько 150 тисяч туристів, хоча граничнодопустима, науково обґрунтована норма відвідування може сягати 500 тисяч людей на рік (Національний дендрологічний парк «Софіївка», 2025). Основними видами рекреаційної діяльності на території парку є: піші та велосипедні прогулянки, екскурсії, катання верхи на конях та поні, поїздки в каретах та на електротранспорті, катання по ставку на катамаранах, човнах, катері, гондолі. Також для туристів розвине-

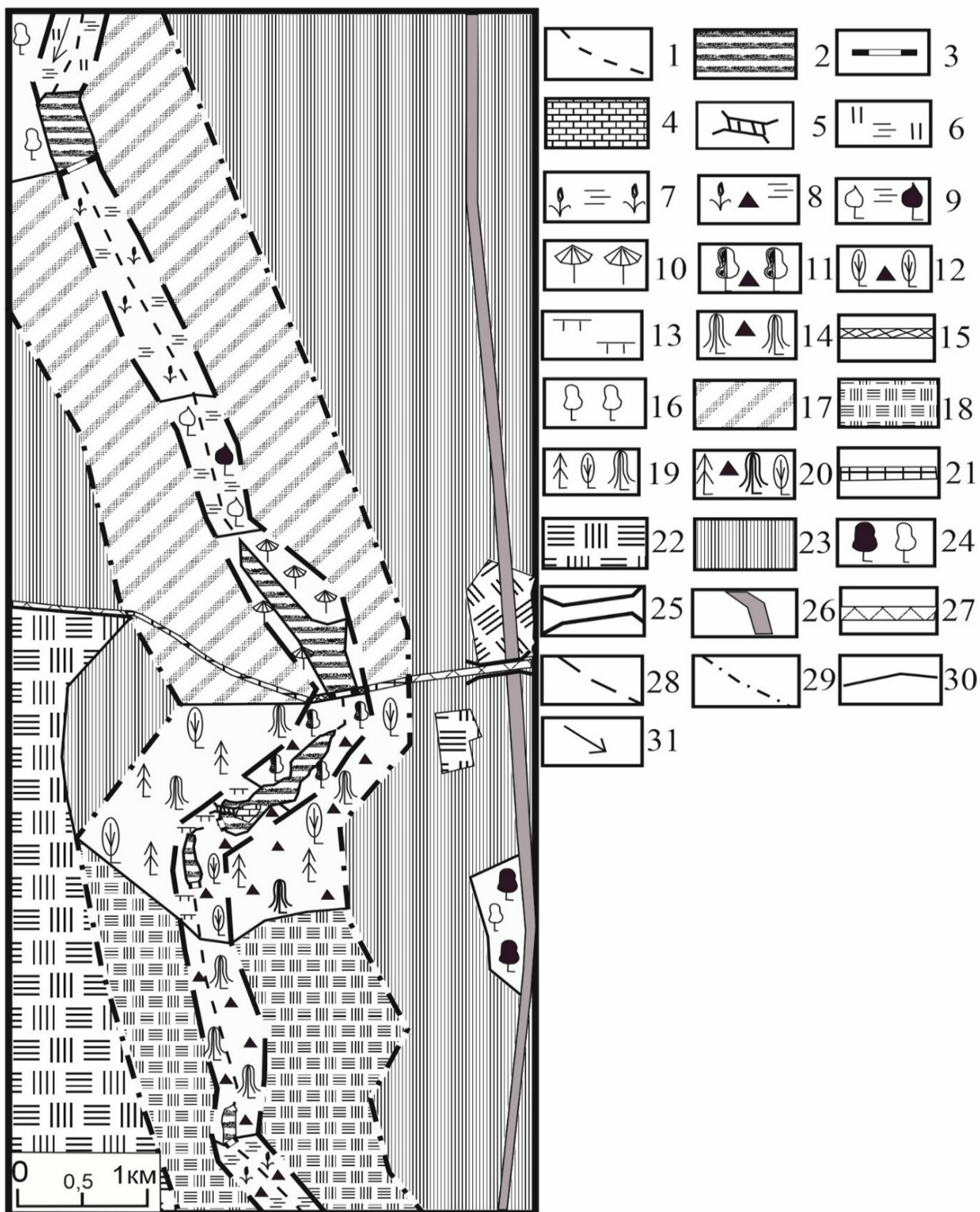

Рис. 2. Сучасна (2025 р.) ландшафтна структура долини річки Кам'янки на відрізьку с. Родниківка – м. Умань

Руслові. Антропогенні ландшафти. Водні антропогенні ландшафти. Урочища: 1 – змінене річище шириною 2-3 м, глибиною 0,3-0,5 м, на деяких ділянках замулене, заросле водно-болотною рослинністю. **Ставкові. Ставково-заплавні.** Урочища: 2 – центральне глибоководдя (2-2,5 м) з рівним дном та відкладами намулу (0,3-0,4 м), заросле в прибережних частинах водно-болотною рослинністю; 3 – водопідпирні кам'яно-земляні греблі (довжина 6 м, 40 м, 10 м, 5 м; ширина 5 м, 8 м, 5 м, 4 м; висота 3-5 м); 4 – рівна поверхня острова із альтанкою та вербовими й хвойними насадженнями. **Дорожні ландшафти. Пішохідні.** Урочища: 5 – дерев'яний, на бетонних опорах, пішохідний міст через ставок до острова довжиною 15 м.

Заплавні. Сільськогосподарські ландшафти. Лучно-пасовищні. Урочища: 6 – заболочені ділянки із лучно-злаковою рослинністю на лучно-болотних ґрунтах під випас; 7 – рівні ділянки із лучно-злаковою рослинністю на лучних ґрунтах під сінокоси та випас; 8 – нерівна заболочена поверхня із виходами кристалічних порід та лучно-злаковою рослинністю на лучних суглинках. **Лісові антропогенні ландшафти. Похідні.** Урочища: 9 – заболочена ділянка з вербово-вільховими заростями на суглинистих лучних ґрунтах. **Рекреаційні ландшафти. Відпочинково-оздоровчі.** Урочища: 10 – рівна суглиниста поверхня заплави із насипним піщаним пляжем та зоною відпочинку. **Садово-паркові.** Урочища: 11 – прирусова нерівна суглиниста поверхня заплави зі стежками для кінних і піших прогулянок, кущовою та деревною рослинністю на лучних ґрунтах; 12 – прирусова нерівна поверхня заплави з місцевими та екзотичними видами дерев на лучних ґрунтах; 13 – рівна поверхня заплави із місцями для відпочинку; 14 – прирусова нерівна поверхня заплави з виходами кристалічних гірських порід та парковою зоною з альтанками, місцями для відпочинку, адвентивними видами дерев на лучних суглинках. **Дорожні ландшафти. Шосейні. Асфальтово-бетонні.** Урочища: 15 – високий (1,5-2 м) суглинисто-кам'яний насип дороги з пологими (10-20°) схилами зарослими лучно-злаковою рослинністю.

Схиліві. Сільськогосподарські ландшафти. Садові. Урочища: 16 – горбисті поверхні з плодовими садами на змитих сірих лісових ґрунтах. **Селитебні ландшафти. Сільські.** Урочища: 17 – вирівняні поверхні під малоповерховою забудовою із садами та городами на сірих сильноопідзолених ґрунтах. **Міські. Малоповерхові.** Урочища: 18 – круті (45-50°) схили з гранітними скелями малоповерховою забудовою та городами на сірих сильноопідзолених ґрунтах. **Рекреаційні ландшафти. Садово-паркові.** Урочища: 19 – горбисті поверхні з адвентивними видами рослин на сірих опідзолених ґрунтах; 20 – покаті (15-20°) схили з виходами кристалічних порід, доріжками з бруківки, місцями для відпочинку та місцевими й адвентивними видами дерев на сірих сильноопідзолених ґрунтах. **Дорожні ландшафти. Шосейні. Асфальтово-бетонні.** Урочища: 21 – невисокий (до 1 м) суглинисто-кам'яний насип дороги з придорожними заростями різнотрав'я.

Плакорні. Селитебні ландшафти. Міські. Багатоповерхові. Урочища: 22 – вирівняні лесові поверхні під багатоповерховою забудовою на сірих сильноопідзолених ґрунтах; **Сільськогосподарські ландшафти. Польові.** Урочища: 23 – рівні лесові поверхні під садами та городами на сірих сильноопідзолених ґрунтах. **Лісові антропогенні ландшафти. Похідні.** Урочища: 24 – рівні лесові поверхні з дубово-грабовими лісами на сірих сильноопідзолених ґрунтах. **Дорожні ландшафти. Шосейні. Асфальтово-бетонні.** Урочища: 25 – залізобетонний міст на опорах (довжина 50 м, ширина проїжджої частини 8 м); 26 – високий (до 2 м) суглинисто-кам'яний насип дороги зарослий на схилах лучно-злаковою рослинністю; 27 – невисокий (до 0,7 м) суглинисто-кам'яний насип дороги, схили якого зарослі різнотрав'ям.

Межі. Типів місцевостей. Натуральних: 28 – заплавного та схилового; 29 – схилового та плакорного. **Урочищ:** 30 – антропогенних.

Інші позначення: 31 – напрям течії.

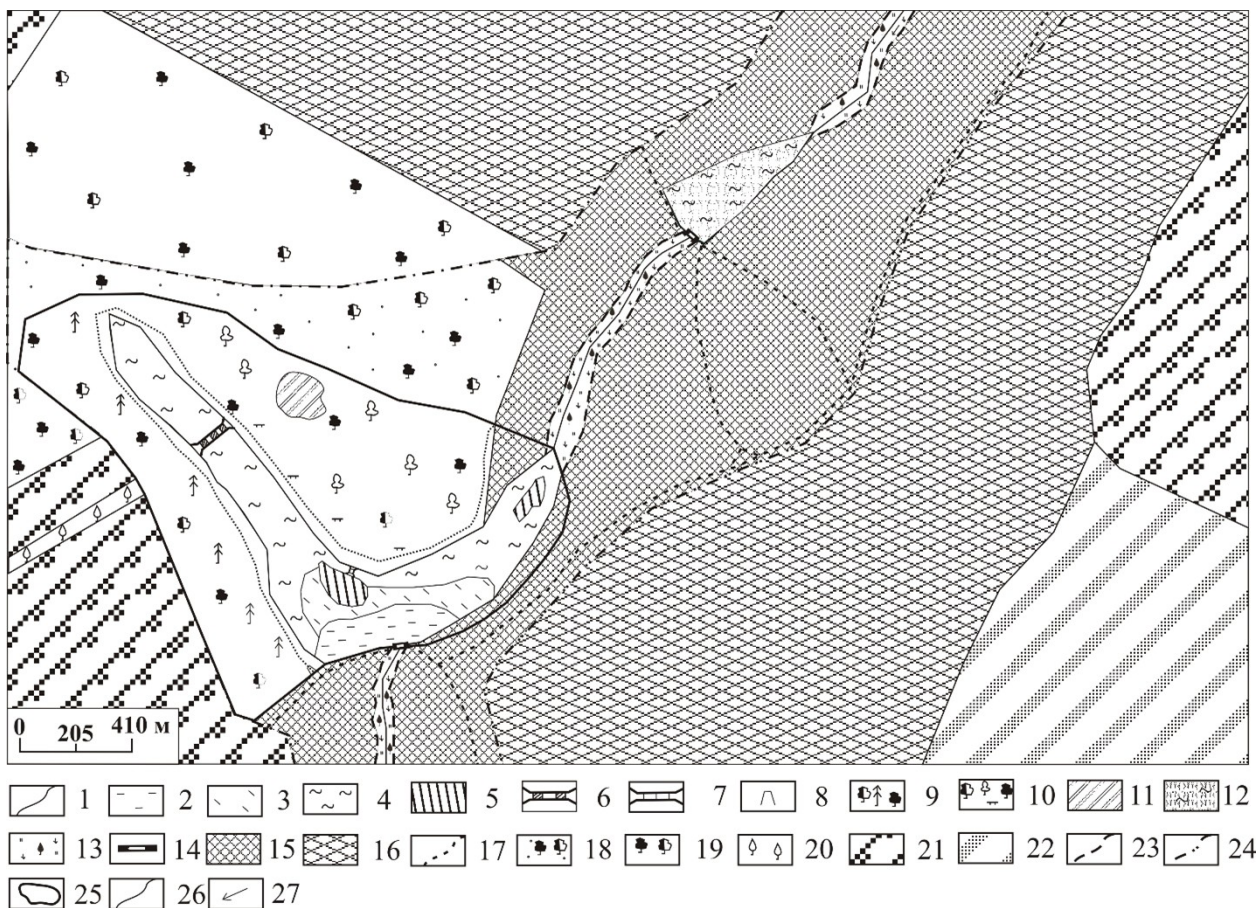

Рис. 3. Ландшафтна структура рекреаційних ландшафтів долини річки Синиці в межах села Синиці Уманського району Черкаської області

Водні натуральні ландшафти. Урочища: 1 – натуральне річище річки Синиці (ширина 1,5-2 м, глибина 0,5-0,8 м).

Рекреаційні ландшафти. Відпочинково-оздоровчі. Ставково-заплавні. Урочища: 2 – центральне глибоководдя (2 м) ставу (площа 6,2 га) з увігнутим дном і товщею мулу до 0,5 м; 3 – глибоководдя перехідної зони (1,5-1 м) з рівним дном і незначною кількістю мулу (0,3 м); 4 – прибережні відмілини ставу (0,4-0,5 м) зарослі угрупованнями глечиків жовтих та очерету звичайного; 5 – два насипних острови вкритих деревною та чагарниковою рослинністю, перший (довжина 60 м, ширина 6-7 м, висота над водою – 0,3-0,4 м) розташований у верхів'ї ставу; другий (довжина 60 м, ширина 32 м, висота над водою – 0,7-0,8 м) овальної форми, розташований у розширеній частині ставу; 6 – дев'ятиарковий цегляний міст довжиною 52 м, шириною 2 м, що з'єднує два береги парку; 7 – залізний міст, довжиною 12 м, шириною 1 м. **Схилові.** Урочища: 8 – арковий вхід до парку, зроблений у цегляному паркані; 9 – покатий (10-12°) лесовий схил під листяними та хвойними породами дерев та стежками на сірих лісових ґрунтах; 10 – слабопокатий (5-7°) лесовий схил під листяними та садово-парковими насадженнями, ґрунтовими дорогами та місцями для рекреації на сірих лісових ґрунтах; 11 – рівна поверхня галявини під багаторічними травами на сірих лісових ґрунтах.

Водні антропогенні ландшафти. Ставково-заплавні. Урочища: 12 – став довжиною 155 м, шириною 36 м; 13 – слабопоката (5-6°) суглинисто-піщана поверхня заплави з очеретяно-осоковими асоціаціями та деревною рослинністю на лучних ґрунтах; 14 – залізобетонна гребля висотою 2 м, довжиною 8 м, шириною 3 м.

Селитебні ландшафти. Сільські. Схилові. Урочища: 15 – покаті (12-13°) суглинисті поверхні

під малоповерховою забудовою, садами, городами на змитих сірих лісових ґрунтах. **Плакорні.** Урочища: 16 – слабопокаті (5-6°) поверхні під малоповерховою житловою забудовою, садами, городами на еродованих сірих лісових ґрунтах.

Дорожні ландшафти. Асфальтово-бетонні. Схилові. Урочища: 17 – сильнопокаті (16-17°) заасфальтовані поверхні доріг шириною 5 м.

Лісові антропогенні ландшафти. Лісокультурні. Схилові. Урочища: 18 – сильнопокаті (15-16°) поверхні під дубово-грабовими насадженнями на сірих лісових ґрунтах. **Плакорні.** Урочища: 19 – слабопокаті (6-7°) поверхні під дубово-грабовими насадженнями на сірих лісових ґрунтах; 20 – полезахисна смуга із заростями клена звичайного на чорноземах звичайних малогумусних.

Сільськогосподарські ландшафти. Польові. Плакорні. Урочища: 21 – вирівняні поверхні під городами на чорноземах звичайних малогумусних; 22 – вирівняні поверхні під польовими сівозмінами на чорноземах звичайних малогумусних.

Межі. Типів місцевостей. Натуральних: 23 – заплавного та схилового; 24 – схилового та плакорного. **Антропогенних:** 25 – Синицького парку. Урочищ: 26 – антропогенних.

Інші позначення: 27 – напрям течії річки.

на мережа закладів харчування та готельної інфраструктури, працюють сувенірні магазини.

Своєрідною на території Середнього Побужжя є ділянка долини річки Синиці (ліва притока р. Південний Буг) в межах однойменного села, що розташоване на Черкащині. Вона вирізняється оригінальною структурою долинних місцевостей, кожна з яких підлягає рекреаційному освоєнню. Естетична привабливість долинних ландшафтів річки Синиці (рис. 3) розкривається у поєднанні натурального річища, антропогенних водойм, схилових лісів і заплавних лук, горбистих і рівнинних місцевостей доповнених інженерними спорудами, що має позитивний вплив на відновлення психічної та фізичної енергії людини. Тут розташований Синицький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення площею 42,3 га, заснований у XVIII столітті польським магнатом Теодором Яловецьким. На території об'єкту природно-заповідного фонду поєднано природну красу долинних ландшафтів річки Синиці з архітектурними елементами. Тут є ставки з островами, з'єднані мостами, алеї для прогулянок, а також різноманітні види деревної, кущової та квіткової рослин-

ності (Берчак, 2015).

У 2019 році в рамках реконструкції парку встановлено вхідну арку, металеву огорожу на арочному містку, дитячий майданчик у фольклорному стилі, туристичні вказівники, лавки та контейнери для сміття, поновлено дорожнє покриття на містку. Для комфорту відвідувачів облаштовано пішохідну доріжку та місця для пікніку (Синицький парк, 2025).

Сьогодні Синицький парк є популярним місцем відпочинку для місцевих жителів та гостей регіону. Тут можна займатися різноманітними видами активного відпочинку, такими як риболовля, купання, катання на велосипеді, прогулянки на човнах та катамаранах, збір грибів та лікарських рослин. Окрім того, парк є чудовим місцем для тихого відпочинку на природі, де можна насолодитися красою ландшафту, подихати свіжим повітрям та відновити сили.

Висновки. Долинні ландшафти малих річок Середнього Побужжя мають гарний рекреаційний потенціал. Вони є осередками збереження унікальної, самобутньої природи, активно використовуються населенням для реалізації зеленого туризму та в багатьох випадках мають необхідну інфраструктуру для розвитку рекреаційної та туристської

галузі. Закартографовані ділянки долинних ландшафтів річок Кам'янки, Синиці та Недотеки свідчать про наявність уже сформованих зон відпочинку, які доцільно розглядати як основу для розвитку бережливого рекреаційного природокористування. Особливе значення мають території природно-заповідного фонду, що є осередками збереження біологічного та ландшафтного різноманіття і водночас забезпечують високий рівень екологічно безпечної рекреації.

Важливим питанням при рекреаційному освоєнні ландшафтів долин малих річок є створення такого середовища, що задовольняє потреби рекреантів та мінімізує вплив на ландшафт. Це можливо за рахунок оптимального, грамотного, раціонального використання природних ресурсів, що передбачає

розробку та впровадження стратегії сталого розвитку. Її реалізація передбачає виконання комплексних програм, що враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти безпечного використання долинних ландшафтів малих річок; підвищення рівня обізнаності населення щодо важливості збереження природних ресурсів та відповідального ставлення до навколишнього середовища, зокрема долинних ландшафтів малих річок при здійсненні рекреації; активне включення місцевих громад у процеси планування та управління територіями, що мають привабливі умови для рекреації. Ці заходи сприятимуть більш ефективному рекреаційному використанню долинно-річкових ландшафтів малих річок та водночас сприятимуть збереженню їх унікальних природних ресурсів.

Список використаних джерел

- Берчак, В. С. (2015).* Господарське освоєння ландшафтів долини річки Синиці (басейн Південного Бугу). *Фізична географія та геоморфологія.* 3(79). 97-101.
- Будзович, Г. В. (2012).* Науковий зміст і сутність поняття рекреаційний потенціал. *Екологічні науки.* 2. 130-133.
- Давиденко, І. В. (2006).* Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку рекреаційної системи регіону: дис... канд. екон. наук: 08.02.03; Одес. держ. екон. ун-т. Одеса. 239.
- Гетьман В. І. (2002).* Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України. *Гори і люди (у контексті сталого розвитку): матер. Міжнар. конфер. присвяченої Міжнародному року гір, 14-18 жовтня 2002 р. Рахів.* 1. 304-312.
- Любіцева, О. О., & Бабарицька, В. К. (2008).* Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. К.: Київський університет. 335.
- Нетробчук І., Чижевська Л., Карпюк З., Качаровський Р., Ковальчук С., Мельник О., & Полянський С. (2023).* Природний рекреаційний потенціал малих річок Маневицької ТГ Волинської області та шляхи його збереження. *Věda a perspektivy. Praha.* 1 (20). 218-236.
- Огієнко А. В., & Огієнко М. М. (2020).* Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці.* 1 (75). 31-37.
- Петлін, В. М. (2012).* Принципи організації рекреаційно-туристичної діяльності в національних парках. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Географія.* 1. 9. 90-94.

Синицький парк (2025). Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Відновлено з <https://surl.li/wscfdx>.
Національний дендрологічний парк «Софіївка» (2025). Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Відновлено з <https://surl.li/yylbwo>

References

- Berchak, V. S. (2015)*. Hospodarske osvoiennia landshaftiv dolyny richky Synytsi (basein Pivdennoho Buhu) [Economic development of the landscapes of the Synitsa River valley (Southern Bug basin)]. *Fizychna heohrafiia ta heomorfolohiia* [Physical geography and geomorphology]. 3(79). 97-101. [in Ukrainian]
- Budzovych, H. V. (2012)*. Naukovyi zmist i sutnist poniattia rekreatsiinyi potentsial [Scientific content and essence of the concept of recreational potential]. *Ekolohichni nauky* [Ecological sciences]. 2. 130-133. [in Ukrainian]
- Davydenko, I. V. (2006)*. Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm rehuliuвання rozvytku rekreatsiinoi systemy rehionu [Organizational and economic mechanism for regulating the development of the recreational system of the region]: dys... kand. ekon. nauk: 08.02.03; Odes. derzh. ekon. un-t. Odesa. 239. [in Ukrainian]
- Hetman, V. I. (2002)*. Osnovni zavdannia i problemy rozvytku ekoturizmu v natsionalnykh pryrodnykh parkakh i biosfernykh zapovidnykakh Ukrainy [Main tasks and problems of ecotourism development in national nature parks and biosphere reserves of Ukraine]. *Hory i liudy (u konteksti staloho rozvytku)* [Mountains and people (in the context of sustainable development)] : mater. Mizhnar. konfer. prysviachenoї Mizhnarodnomu roku hir, 14-18 zhovtnia 2002 r. Rakhiv. 1. 304-312. [in Ukrainian]
- Liubitseva, O. O. & Babarytska, V. K. (2008)*. Turyzmoznavstvo: vstup do fakhu [Tourism studies: introduction to the specialty]: pidruchnyk. K.: Kyivskiy universytet. 335. [in Ukrainian].
- Netrobchuk, L., Chyzhevska, L., Karpiuk, Z., Kacharovskiy, R., Kovalchuk, S., Melnyk, O., & Polianskyi, S. (2023)*. Pryrodnyi rekreatsiinyi potentsial malykh richok Manevytskoi TH Volynskoi oblasti ta shliakhy yoho zberezhenia [Natural recreational potential of small rivers in Manevychi territorial community of Volyn region and ways of its conservation]. *Věda a perspektivy*. Praha. 1 (20). 218-236. [in Ukrainian]
- Ohienko, A. V., & Ohienko M. M. (2020)*. Teoretychni zasady doslidzhennia turystychno-rekreatsiinoho potentsialu [Theoretical foundations of the study of tourist and recreational potential]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi* [Problems of the systemic approach in the economy]. 1 (75). 31-37. [in Ukrainian]
- Petlin, V. M. (2012)*. Pryntsyipy orhanizatsii rekreatsiino-turystychnoi diialnosti v natsionalnykh parkakh [Principles of organization of recreational and tourist activities in national parks]. *Pryroda Zakhidnoho Polissia ta prylehlykh terytorii* [Nature of Western Polissia and the surrounding areas]. *Heohrafiia*. 1. 9. 90-94. [in Ukrainian]
- Synytskyi park (2025)*. Vikipediia. Vilna entsyklopediia. Vidnovleno z <https://surl.li/wscfdx> [in Ukrainian]
- Natsionalnyi dendrolohichniy park «Sofiivka» (2025)*. Vikipediia. Vilna entsyklopediia. Vidnovleno z <https://surl.li/yylbwo> [in Ukrainian]

Статтю надіслано до редколегії 17.03.2025 р.